

ЛІТЕРАТУРА

1. Сорокин П.А. *Человек. Цивилизация.Общество.* / П.А. Сорокин – М.,1992. – 544с.
2. Коваліско Н.В. *Трудовамобільність в умовах регіонального ринку праці: дис.канд. соціол. наук: 22.00.07.* / Н.В. Коваліско – Львів, 1999. – 184с.
3. Іванченко Є.А. *Професійна мобільність майбутніх фахівців: Навчально-методичний посібник.* / Є.А.Іванченко. – Одеса, 2004. – 120 с.
4. Іванченко Є.А. *Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Є.А.Іванченко. – Одеса, 2005. – 28 с.*

УДК 159.922

ДУХОВНІСТЬ ЯК ФУНДАМЕНТ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Гнатишин І.Л., старший викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук

Увага до проблеми духовності завжди була дуже пильною. У сучасних умовах все більше актуалізується значення формування в суспільній свідомості духовних цінностей, які суттєвим чином активізують процеси розвитку індивіда та прогресу суспільства в цілому. Багатогранність цінностей духовного життя як конкретної особистості, так і колективу в цілому, значним чином розширює сферу застосування морально-духовних принципів у всіх сферах життєдіяльності.

В цьому напрямку плідно працювали такі дослідники як Мартін Бубер, Макс Шелер, П'єр Тейяр де Шарден, Хосе Ортега-і-Гассет, Альберт Швейцер, Еріх Фромм, Віктор Франкл і багато інших. Всі вони сходяться у думці, що збереження цивілізації пов'язується з становленням людини духовної. Ще мислителі Київської Русі наполегливо формували у суспільній свідомості ідеали віри і правди, людинолюбства й добра. Кожне наступне покоління нарощувало потенціал внутрішньої культури та духовності особистості. Прикладом такого підслення є сплеск філософії серця, що пов'язується з іменами Григорія Сковороди, Миколи Гоголя, Памфіла Юркевича.

Духовну людину, на думку Григорія Сковороди, творить шлях добра, який вона вибудовує. Через усвідомлення своєї істинної духовної природи вона починає розуміти власне призначення у світі. "Голова справ людських є дух її, думки, серце" [5, с.465]. Великий мислитель на перше місце висуває духовні блага: душевний спокій, споглядання природи,

мудрість, внутрішню свободу. Він переконаний, що “коли дух людини веселий, думки спокійні, серце примирене, то все буває світле, щасливе й блаженне” [5, с. 521].

Метою викладених тез є проаналізувати погляди дослідників на проблему духовності та розкрити його значення на процес формування особистості та стан її соціалізації.

Сучасні науковці, як і їх попередники, наполягають, що духовність – це засіб розбудови особистості, вихід на вищі щаблі осмислення нею свого місця у світі і свого у ньому призначення. Це провідний фактор розумової гармонізації світу зовнішнього та внутрішнього, їх узгодження з моральними та естетичними законами. Це – ціннісний зміст та спрямованість особистості [4]. Тому так важливо, щоб духовні цінності перетворювались у невід’ємну рису психології людини, служили критерієм оцінки та регулятором поведінки особистості.

У процесі утвердження духовних цінностей важливу роль відіграє притаманне людині відчуття справедливості. Духовні переживання можуть бути обмежені, тобто проходити тільки на рівні свідомості, а можуть також включати і пізнання цілісного “Я”. Ціннісні орієнтації являються одними з найбільш комплексних, багаторівневих утворень у структурі особистості, які виконують роль регуляторів поведінки.

Розглянемо саму дефініцію духовності. Сьогодні існує декілька варіантів тлумачення цього поняття. Частина вчених розглядають духовність як активне виробництво та споживання духовних цінностей. Деякі отожднюють з моральністю, інші пов’язують духовність з рівнем інтелектуальності особистості. В українському педагогічному словнику поняття „духовність” визначено як індивідуальна вираженість у системі мотивів особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання й соціальної потреби жити, діяти “для інших” [2, с.145]. Під духовністю переважно розуміють першу з названих вище потреб.

З категорією духовності співвідноситься потреба пізнання себе, світу, смислу і призначення свого життя. Нині слід привити усвідомлення кожною особистістю своєї унікальності та неповторності, сформувати позитивні життєві орієнтири та власну світоглядну позицію, привити морально-духовні цінності. А людина духовна в тій мірі, вважає С. Гончаренко, в якій вона задумується над цими питаннями і прагне знайти на них відповідь. Втрата духовності рівнозначна втраті людяності [2, с.145]. Погоджуємось з думкою В. Кременя, який говорить: „ ... для кожної людини є абсолютною істиною – без духовності суспільства не може бути. Альтернативи духовному розвитку в будь-якому суспільстві, в тому числі українському, немає” [3, с. 15].

Сьогодні зародкам духовності людини протистоять могутні сили матеріальних потреб та інтересів, морально-духовні цінності заміщуються на прагматичні. Відчуженість, грубість, невміння, небажання зрозуміти іншого, дефіцит толерантності, співчутливості, милосердя, справедливості – незаперечні докази дефіциту духовності, гуманності, який, на жаль, все частіше проявляється у поведінці дітей, підлітків, молодих людей. Все це – результат недооцінки протягом багатьох років ролі морально-духовних начал, невизнання першочерговості духовних, національних та загальнолюдських цінностей у вихованні підростаючої особистості.

Ми згідні з твердженням Г. Васяновича і В. Онищенка, що “молода людина гостро відчуває трагедію тілесно-душевно-духовного розладу, який має місце у нинішньому світі, а тому важливим стає ноологічне (духовне) виховання (ноологія, від грец. *noos* – дух), ноологічна допомога” [1, С. 5].

Для подолання негативних факторів у суспільстві, слід важливу увагу приділити формуванню показників духовного зростання особистості. До них можна віднести: усвідомлення значущого вибору; зростання ролі сімейного виховання; формування почуття гармонії; рефлексія та емпатія та інші. Духовність особистості репрезентує ціннісно-орієнтаційну програму діяльності особистості, підвалини якої складають когнітивний, емоційний, поведінковий аспекти. За цим стоїть напружена внутрішня концентрація психічної активності, яка виявляється саме в тому, щоб суттєво знижувалась індивідуальна чутливість до зовнішніх впливів, другорядних внутрішніх переживань, сторонніх дій.

Таким чином, духовність складає фундамент формування людини як особистості, виступає запорукою гармонійного розвитку всіх потенційних можливостей, запорукою формування людини як найвищої цінності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васянович Г. П., Онищенко В. Д. Ноологія особистості: навчальний посібник / Г. П. Васянович, В. Д. Онищенко. – Львів: СПОЛОМ, 2007. – 217 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене / С. У. Гончаренко. – Рівне: Волинські береги, 2011. – 552 с.
3. Кремень В. Г. Розвитку духовності немає альтернативи / В. Г. Кремень // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2004. – №1. – С. 15-32].
4. Мистецтво життєтворчості особистості: Науково-методичний посібник. – У 2-х. ч. / За ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова. – К.: ІЗМН, 1997. – Ч. 1. – 392 с.
5. Сковорода Г. С. Твори: у 2т. / Г. С. Сковорода – К.: Обереги, 1994. – Т. 1. – 527с.